

Lily Lynch: Sveriges parias

[Ur [Sidecar](#), 24 september 2022. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Inledningen till Sveriges parlamentsval, som hölls 11 september, verkade som en roman av Houellebecq. Ett parti med rötter i den nynazistiska rörelsen växte. I muslimska bostadsområden filmade en dansk extremhögerpolitiker (som har anklagats för att ha bjudit ut sadomasochistisk sex med tonårspojkar) sig själv medan han brände Koranen. Upplopp bröt ut över hela landet. Håglösa mitten-vänsterpolitiker utfärdade kraftlösa vädjanden om tolerans. Socialdemokraterna som glatt hade låtit sig ätas upp av NATO och finansmarknaderna lyckades inte samla stöd. Samtidigt gör ett upproriskt islamistiskt parti inbrytningar i invandringsområden som en gång betraktades som fästern för vänstern. Ledande konservativa, som under årtal hade framställt sig som ett bålverk mot den yttersta högern, insåg att den enklaste vägen till makten istället var att alliera sig med den. Allt detta medan oron redan ökade, ett krig pågick i Europa och en energikris syntes vid horisonten inför vintern.

Men det är inget påhitt. Några dagar efter valet avgick den socialdemokratiska statsministern Magdalena Andersson och högerkoalitionen utropade en knapp seger. Vid sluträkningen fick vänsterblocket – Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och de Gröna – 173 platser i riksdagen. Rivalerna, en grupp bestående av det extrema högerpartiet Sverigedemokraterna, de konservativa Moderaterna och Liberalerna fick totalt 176 platser. Men de största segrarna var Sverigedemokraterna. De var fram till nyligen politiska parias, men är nu det näst största partiet i Sverige med 20,5% av rösterna. Bara de avgående socialdemokraterna, vars kampanj främst gick ut på att inte vara sverigedemokrater (även om de upprepade en del av deras retorik), fick fler röster, 30,3%. Men i slutändan räckte det inte.

Nu har moderatledaren Ulf Kristersson fått i uppgift att bilda en ny regering. I ett historiskt närmande till den yttersta högern har Kristersson tagit med Sverigedemokraterna i dessa samtal. Partiets medvetet milde partiledare, Jimmie Åkesson, säger att en koalition som innehåller partiet skulle återspegla landet på ett troget sätt. Hans önskan kanske inte blir uppfylld, men oavsett vad som händer så kommer han att ha en betydande makt. Det verkar troligt att Kristerssons moderater kommer att blida en minoritetsregering med liberalerna och kristdemokraterna, och att Sverigedemokraterna kommer att ge stöd via en förtroendeförklaring.

Valet avslutar 8 års socialdemokratiskt ledda regeringar. Under en stor del av 1900-talet kunde partiet glädja sig åt en nästan ohotad makt i Sverige. Men de senaste åren har det utmanats av den liberala mitten och vanliga konservativa – som nu har givit yttersta högern legitimitet. 2018 träffade moderaternas ledare Ulf Kristersson den svenska Förtroendeförklararen Hédi Fried och lovade högtidligt inför media att han aldrig skulle samarbeta med Sverigedemokraterna. Efter att Kristersson hade ändrat sig försökte moderaterna avleda kritiken genom att köpa annonser av Google med nyckelorden ”Hédi Fried”, som ledde till en sida som förklarade att alltihop var ett missförstånd: moderaterna, sa de, hade bara lovat att deras tidigare koalition ”Allians för Sverige” inte skulle samarbeta med Sverigedemokraterna inför valet 2018. Nu, fyra år senare, gällde inte detta löfte

längre.

Sverigedemokraterna bildades 1988 och gynnades av det uppsving högerextremismen fick som ett resultat av finanskrisen i början av 1990-talet. 1991 började Carl Bildts moderatledda regering genomföra en rad förutsägbart katastrofala nyliberala reformer – som en fortsättning av socialdemokraternas nedmontering av den keynesianska infrastruktur som hade varit grunden till det tidigare decenniets svenska välfärdsmodell. Under avregleringen av kredit- och kapitalmarknaderna mer än fyrdubblades arbetslösheten, från 2% 1990 till 10% 1993. BNP minskade med 4% och det kostade ytterligare 4% att rädda bankerna. Denna ekonomiska nedgång sammanföll med en våg av nynazistiskt gatuvåld, inklusive bombningar och riktade angrepp mot politiska motståndare: fackföreningsaktivister, journalister, vänsteraktivister, Stockholms Prideparad.

På den tiden var banden mellan den vita nationalistiska rörelsen och Sverigedemokraterna tydliga. De grundande medlemmarna kom från den fascistiska organisationen Bevara Sverige Svenskt. Sverigedemokraternas första ordförande hade varit aktivist i Nordiska rikspartiet, och deras första kassör hade arbetat som översättare och propagandist i Waffen-SS. Men när Åkesson blev parti-ledare 2005 inledde han en genomgripande omprofilering med syftet att göra partiet smakligare för vanliga väljare. De omarbetade sin logotyp och övergav den flammande facklan i svenska flaggans färger till förmån för en hippieliknande anemon. De övergav parollen ”Bevara Sverige Svenskt” och bytte ut den pseudovetenskapliga rasismen mot nationell chauvinism.

Inte många blev övertygade. De största mediebolagen var fortfarande försiktiga, och Posten sägs ha vägrat att dela ut deras flygblad. Denna ställning som outsider skulle visa sig bli något av en blandad välsignelse. I och med att färre traditionella kommunikationskanaler var öppna vände sig Sverigedemokraterna till de då spirande sociala medieplattformarna. Några år efter att Åkesson hade blivit ledare hade Sverigedemokraterna en närvaro på Facebook som var mer än åtta gånger större än socialdemokraternas. Före valet denna månad hjälpte en massiv armé av troll, som sägs ha finansierats av partiets kommunikationsavdelning, till att prägla diskussionen på internet om invandring och brott.

Två andra makroekonomiska chocker underlättade Sverigedemokraternas uppsving. 2006 genomförde Allians för Sverige – som också leddes av Bildts moderater – ett paket med åtstramningar och skattesänkningar som var utformat att ”göra det lönsamt att arbeta”. Det ledde till en betydande ökning av ojämlikheten: den största ökningen i något OECD-land. En studie visade, att under denna period ”fortsatte inkomsterna att öka bland de som var ’innanför’ arbetsmarknaden med stabila anställningar, medan nedskärningar av försörjningsstödet ledde till minskade tillgängliga inkomster för de ’utanför’ arbetsmarknaden med osäkra eller inga jobb”.¹ Men 2008 hade finanskraschen lett till att även de ”innanför” hade fått osäkra jobb. Ett nytt skikt arbetare började uppstå som hade kvar säkra anställningar men ändå drabbades av stagnerande löner och hot om automatisering. Dessa två marginella grupper – de utanför arbetsmarknaden och de som är innanför men är sårbara – är över-representerade bland Sverigedemokraternas politiker. Partiet fick också flest röster på ställen där inkomsterna för de som stod ”utanför” hade minskat mest i förhållande till de ”innanför” och bland långtidsarbetslösa. Deras starkaste bas fanns på landsbygden i södra Sverige, som man kan gissa sig till av Åkessons distinkt släpande tal, inte olikt en ödmjuk lantbrukare från Skåne.

1 [Warwick University](http://www.warwick.ac.uk), februari 2019.

Sverigedemokraterna har också ett slående högt stöd bland personer som är beroende av socialbidrag. Och inte utan orsak.² Inför valet 2014 kritiserade socialdemokraterna Alliansens begränsningar av sjuk- och handikappersättningen, och lovade att åter bygga upp välfärdsstaten. Men när de kom till makten hände raka motsatsen. Socialdepartementet lovade att minska antalet personer som var beroende av sjukersättning. Under de följande fyra åren ökade avslagen av långtidssjukskrivningar femfaldigt. För de med funktionsnedsättningar som krävde personlig assistans, ökade avslagen till 90%. Facebookgrupper dök upp där folk skrev om vänner och släktingar som hade tagit livet av sig som ett resultat av dessa inskränkningar. Sverigedemokraternas representanter i riksdagens socialförsäkringskommitté började skriva inlägg och kommentarer och deltog regelbundet på dessa plattformar.

Sverigedemokraterna hävdade att regeringen hade skurit ner på sjukersättningen för att frigöra resurser till invandrare. I centrum för deras ideologi finns nostalgi för *Folkhemmet*, ett begrepp som myntades 1928 av socialdemokraten Per Albin Hansson. För Sverigedemokraterna var välfärdsstaten en nollsummetillgång för samhället som nu hotades av globalisering, EU och invandring. De har ställt socialdemokraterna vid skampålen för att ha förrått sitt eget arv genom att tjäna den globalistiska eliten istället för vanliga svenskar.

Det är kanske inte förvånande då att Sverigedemokraterna har lyckats ta väljare från sina mittenvänstermotståndare. Stödet för partiet har till och med vuxit inom socialdemokraternas egen fackförening, Landsorganisationen i Sverige, LO. En undersökning nyligen visar att Sverigedemokraterna och socialdemokraterna har lika stort stöd bland LO-medlemmar – och den förstnämnda är större än den sistnämnda bland manliga medlemmar.³ (Det återspeglar trenden i samhället i stort: om bara män hade röstat 2022 skulle högerpartierna och de nationalistiska partierna ha fått nästan 60% och Sverigedemokraterna skulle ha varit det största partiet.)

Det kan delvis tillskrivas Sverigedemokraternas framgång att sätta invandringen i förgrunden för den allmänna debatten. I decennier var Sverige ett europeiskt undantag, och upplevde vågor av invandring med minimalt motstånd. 2011, året efter att Sverigedemokraterna för första gången kom in i parlamentet med 5,7% av rösterna, ansåg bara 8% av svenskar att migration var den viktigaste fråga som landet stod inför. Men när effekterna från åtstramningarna började kännas och socialdemokraterna la sig platt – och inte gjorde något effektivt motstånd mot Alliansregeringen – ökade stödet till Sverigedemokraterna stadigt. Så kom flyktingkrisen 2015, när mer än 162.000 asylsökande anlände till Sverige, och då stödet till Sverigedemokraterna hoppade upp till 20%. Året efter hade antalet svenskar som åberopade invandring som den viktigaste frågan stigit till 44%.

Men det viktigaste hände några år senare, när moderaterna beslutade att göra invandring till den centrala frågan vid valet 2018, och satte tonen för alla de andra borgerliga partierna. När upplopp bröt ut i flera svenska städer efter Rasmus Paludans offentliga bränning av Koranen, tillskrev till och med statsminister Andersson oroligheterna till ”misslyckad integrering” av invandrare och ”skapandet av parallella samhällen”. Upploppen gav Sverigedemokraterna en avgörande skjuts framåt inför valet. Vid partiets valvaka publicerade en framstående sverigedemokrat ett foto på redaktören för en höger tidning på Instagram med rubriken ”Koranupploppen gjorde sitt jobb”, plus

2 [Arbetet](#), 22 september 2022.

3 [Dagens Arena](#), 8 juni 2022.

en vinkande emoji.⁴ Det fick mer konspiratoriskt sinnade att undra om partiet kan ha iscensatt den danska provokatörens aktiviteter.

Som svar på normaliseringen av den invandrarfientliga retoriken bildades ett litet islamistiskt parti – Nyans. Även om det inte kom över tröskeln för att komma in i parlamentet, gjorde det ett starkt första framträdande i en del utsatta invandrarområden. Partiets ledare uteslöts från Centerpartiet 2018 för att han inte hade berättat om sina personliga band till Turkiets ultranationalistiska Gråa vargar.⁵ Turkiska media har publicerat en serie om Nyans' strålande ledare, och en del har till och med spekulerat om Erdoğan planerar att utnyttja det för att få inflytande i Sverige. Förutsägbart nog hakade högermedia på denna historia för att underblåsa den allmänna hysterin.

Under de senaste åren har media i själva verket framkallat moralisk panik om invandring och brott. (Även om vissa brott, som skjutningar av organiserade kriminella grupper, har ökat under de senaste åren, så minskar faktiskt den övergripande brottsfrekvensen, men det låtsas man sällan om.) Medias högersväng var på gång redan under 2010-talet. Under detta decennium spred sig marknadsliberala tankesmedjor snabbt. Sverige har nu fler än något annat land i Europa fränsett Tyskland och Storbritannien. Bland de mest framträdande är den nyliberala lobbygruppen Timbro, som har byggts upp på mönster från Cato Institute, och driver en akademi för utbildning av unga politiker och journalister. Timbro finansieras av Svenskt Näringsliv, som enligt vad som sägs har uppvaktat Sverigedemokraterna under de senaste åren. Förbundet har utövat påtryckningar mot partiet för att få det att upphöra med motståndet mot vinstdrivande välfärdssystem. I utbyte har Sverigedemokraterna mötts med aktning bland övriga riktningar och fått tillgång till elitens korridorer som tidigare var stängda för dem. I ett tal till förbundets SME-kommitté i februari anammade Åkesson Timbros kommunistretorik: "När regeringen säger att de ska 'ta tillbaka den demokratiska kontrollen över välfärden' får jag Sovjetvibbar."⁶

Även om Sverigedemokraterna har behållit mycket av sin chauvinistiska välfärdsretorik har de således också stadigt antagit en thatcheristisk politisk plattform. Det var kanske inte många som lade märke till det, men strax innan valet gjorde Åkesson till och med en U-sväng angående ett av partiets påstådda kärnvärderingar: svenska jobb till svenska arbetare. Fram till 2008 användes ett test för att begränsa arbetskraftsinvandring till de jobb där det fanns en inhemsk brist på arbetskraft. Under det systemet skulle företagare, fackföreningar och regeringen bedöma om svenska arbetare kunde ta ett visst jobb innan man öppnade det för utländska sökande. Men i en intervju förra månaden sa Åkesson att han "inte vill att fackföreningarna ska ha inflytande över vilka som får arbetstillstånd"⁷ och uttryckte motstånd mot arbetsmarknadstester – och anslöt sig på så sätt till de andra borgerliga partierna.

Sverigedemokraterna har också börjat upprepa de ledande partiernas stöd till medlemskap i "globalistiska" institutioner som NATO. När riksdagen 2016 röstade om NATO-trupper skulle få tillstånd att stationeras på svenskt territorium, förväntades Sverigedemokraterna ansluta sig till Vänsterpartiet under dess försök att skjuta upp undertecknandet av överenskommelsen i väntan på ytterligare granskning. Men i sista stund beslutade de att stöda ett närmare militärt samarbete med alliansen, och lät förslaget antas med bred majoritet. I april gick partiet så långt att det klagade på

4 Jonathan Leman på [Twitter](#).

5 [New Eastern Europa](#), 14 juli 2022.

6 [Svenskt Näringsliv](#), 18 februari 2022.

7 [Aktuellt i politiken](#), 19 augusti 2022.

att socialdemokraternas tidtabell för att ansluta sig till NATO var ”alldeles för långsam”. Nu har den tidigare statsministern och superanhängaren av Atlantsamarbete Carl Bildt föreslagits som möjlig utrikesminister i den nya regeringen. Hur Sverigedemokraterna ska bevara sin trovärdighet om att vara mot etablissemang och mot globalisering, och samtidigt arbeta med en man som inför sina beskyddare i Washington⁸ en gång entusiastiskt talade om den ”nya världsordningen”, är det ingen som vet.

8 Carl Bildt på [C-Span](#), 22 februari 1992.